

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
(назва факультету / навчально-наукового інституту)

Кафедра педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Декан факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи**

 **Інна ПРОКОП**

«27» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ЛОГОПЕДИЧНИЙ МАСАЖ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНА
ГІМНАСТИКА
(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма «Логопедія»
(назва програми)

Спеціальність 016 Спеціальна освіта
(вказати: код, назва)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

(назва факультету/ навчально-наукового інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Розробники: **Коропатова Оксана Миколаївна**
доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук

Викладачі: **Коропатова Оксана Миколаївна**
доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук

Погоджено з гарантом ОП


(підпис)

Інна ПЕРЕПЕЛЮК
(ім'я та прізвище)

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти
Протокол № 1 від «26» серпня 2025 року

Завідувач кафедри


(підпис)

Марія ОЛІЙНИК
(ім'я та прізвище)

Схвалено методичною радою факультету педагогіки, психології та соціальної роботи
Протокол № 1 від « 27 » серпня 2025 року

Голова методичної ради


(підпис)

Тетяна КОЛТУНОВИЧ
(ім'я та прізвище)

Навчальна дисципліна **“Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика”** є обов’язковою освітньою компонентою освітньо-професійної програми «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка спрямована формування у студентів професійних компетентностей, необхідних для здійснення корекційно-педагогічної роботи з особами, які мають порушення мовлення. Зміст дисципліни охоплює теоретичні засади та практичні методики логопедичного масажу, що включають техніки стимуляції та розслаблення м’язів артикуляційного апарату, а також розвиток, тренування та підтримання моторики органів мовлення. Особливу увагу приділено питанню формування навичок правильної техніки артикуляційної гімнастики, яка передбачає тренування артикуляційного апарату з метою поліпшення якості мовлення та звуковимови. Засвоєння курсу передбачає також вивчення різних підходів до логопедичного масажу, відповідно до потреб клієнта, а також опанування методами індивідуального підбору вправ для досягнення максимальної ефективності корекційного впливу.

Робочою програмою освітньої компоненти “Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика” передбачені мета та завдання вивчення навчальної дисципліни, окреслено компетентності, програмні результати, яких має набути здобувач ОПП «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, критерії оцінювання навчальних досягнень студента та інші основні її структурні складові.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів цілісної системи спеціальних знань, умінь і навичок щодо застосування методів логопедичного масажу в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Завдання вивчення навчальної дисципліни:

- поглиблення знань студентів щодо анатомо-фізіологічних особливостей мовленнєвого апарату в нормі та при патології;
- ознайомлення з науково-теоретичними основами застосування логопедичних засобів реабілітації в комплексній корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення;
- формування практичних навичок проведення логопедичного масажу та пасивно-активної артикуляційної гімнастики;
- навчання диференційованому підбору комплексу масажних прийомів залежно від м’язового тону та емоційного стану дитини з порушеннями психомовленнєвого розвитку;
- ознайомлення з умовами правильної організації логопедичного масажу, його методикою та технікою виконання;
- вивчення сучасних інноваційних методик логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики для дітей із мовленнєвими порушеннями;
- розкриття особливостей розвитку та потенційних можливостей дітей із психофізичними порушеннями, а також ознайомлення з сучасними методами логопедичного масажу для вказаної категорії дітей.

Пререквізити. Засвоєння навчальної дисципліни «Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика» передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок з таких дисциплін як *«Логопедія»*, *«Основи медичних знань у галузі спеціальної*

освіти», «Анатомія, фізіологія та патологія дітей з основами генетики», «Основи інклюзивної педагогіки».

Компетентності та програмні результати навчання згідно ОПП

У процесі вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має набути таких компетентностей та програмних результатів:

Інтегральна компетентність (ІК). Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетентності спеціальності (СК)

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб з особливими освітніми потребами.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-18. Здатність доцільно добирати і застосовувати психолого-педагогічні та логопедичні технології для корекції мовленнєвого розвитку осіб з різними нозологіями з урахуванням соціально-педагогічного контексту.

Програмні результати навчання (РН)

РН 5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей

РН 11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовленнєвого розвитку

РН 12 Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і

функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН 15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН 20. Добирати та застосовувати методики психолого-педагогічного і логопедичного обстеження осіб з порушенням мовлення, визначити стан сформованості мовлення у різні вікові періоди; рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та формулювати психолого-педагогічний та логопедичний висновок.

Здобувач освіти повинен:

– знати:

- особливості будови органів артикуляції;
- специфіку функціонування м'язів антагоністів в процесі утворення та втримання артикуляційних позицій та виконання рухів органами артикуляції;
- методики діагностики порушень артикуляційної моторики; види масажу, які застосовують у логопедичній практиці
- науково-теоретичні основи логопедичного масажу, його етапи, завдання та види;
- умови правильної організації і проведення масажу в логопедичній практиці;
- техніку виконання логопедичного масажу;
- специфіку проведення логопедичного масажу і пасивно-активної гімнастики в залежності від форми і структури мовленнєвого порушення;

– вміти:

- проводити обстеження артикуляційної моторики;
- орієнтуватися в прийомах і техніках логопедичного масажу;
- здійснювати диференційований підбір комплексу масажних рухів залежно від форми і структури мовленнєвого порушення;
- підбирати необхідний інструментарій для проведення логопедичного масажу, його відповідно обробляти;
- використовувати нетрадиційні методики в корекційній роботі з дітьми, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку;
- підбирати відповідні методи та прийоми проведення логопедичного масажу;
- організовувати логопедичну роботу по корекції артикуляційної моторики відповідно до цільової установки.

Опис змісту робочої програми навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3	6	5	120	30	30	—	—	90	—	екзамен
Заочна	3	6	5	120	6	6	—	—	138	—	екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Теми навчальних занять	МОДУЛЬ 1. АНАТОМІКО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ											
Тема1. Фізіологічний вплив логопедичного масажу на організм.	10	–	4	–	–	6	5	1	–	–	–	
Тема 2. Анатомія і фізіологія органів мовлення в нормі.	8	–	2	–	–	6	4	–	–	–	–	
Тема 3. Обстеження артикуляційного апарату	8	2	–	–	–	6	5	1	–	–	–	
Теми лекційних занять	МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ В КОРЕКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ											
Тема 4. Організація логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики в логопедичній практиці.	10	2	2	–	–	6	17	1	–	–	–	
Тема 5. Техніка використання	10	4	–	–	–	6	6	1	–	–	–	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
логопедичного масажу												
Теми лекційних занять	МОДУЛЬ 3. МЕТОДИКИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ											
Тема 6. Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення та активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової)	10	2	2	–	–	6	6	1	–	–	–	88
Тема 7. Інструментальні методи логопедичного впливу	8	–	2	–	–	6	4	–	–	–	–	
Тема 8. Методика використання точкового масажу	10	2	2	–	–	6	5	1	–	–	–	
Тема 9. Пасивно-активна гімнастика м'язів та артикуляційного апарату	9	2	–	–	–	7	3	–	–	–	–	
Тема 10. Використання прийомів самомасажу логопедичній практиці	11	2	2	–	–	7	5	–	–	–	–	
Разом за змістовими модулями	94	16	16	–	–	62	60	6	–	–	–	88

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Теми лекційних занять	МОДУЛЬ 4.МЕТОДИКИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ											
Тема 11. Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії	13	4	2	–	–	7	18	1	–	–	–	50
Тема 12. Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу	17	4	6	–	–	7	19	2	–	–	–	
Тема 13. Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні	9	2	–	–	–	7	6	1	–	–	–	
Тема 14. Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів для дітей з ТПМ	17	4	6	–	–	7	10	2	–	–	–	
Разом за змістовим модулем 4	56	14	14	–	–	28	60	6	–	–	–	50
Усього годин	150	30	30	–	–	90	150	12	–	–	–	138

Тематика лекційних занять

№	Назва теми з основними питаннями – план
Змістовий модуль 1 АНАТОМІКО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ	
1	Тема 1. Фізіологічний вплив логопедичного масажу на організм. 1. Фізіологічний вплив логопедичного масажу на органи та системи 2. Логопедичний масаж як ефективний засіб логопедичної реабілітації дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку 3. Фізіологічне обґрунтування застосування логопедичного масажу 4. Цілі і завдання логопедичного масажу
2	Тема 2. Анатомія і фізіологія органів мовлення в нормі 1. Центральний та периферійний відділи мовленнєвого апарату 2. Анатомія і фізіологія органів артикуляційного апарату 3. Роль дихання у формуванні мовлення 4. Особливості розвитку мовленнєвого апарату у віковій динаміці
3	Тема 3. Обстеження артикуляційного апарату 1. Мета і завдання обстеження артикуляційного апарату 2. Методологія обстеження артикуляційного апарату 3. Етапи обстеження артикуляційного апарату 4. Методи дослідження артикуляційного апарату
Змістовий модуль 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ В КОРЕКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ	
4	Тема 4. Організація логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики в логопедичній практиці. 1. Мета та завдання логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики 2. Показання та протипоказання до застосування диференційованого логопедичного масажу 3. Етапи організації та проведення логопедичного масажу 4. Гігієнічні вимоги до проведення логопедичного масажу
5	Тема 5. Техніка використання логопедичного масажу 1. Основні прийоми класичного логопедичного масажу 2. Методичні вказівки та помилки при їх виконанні. 3. Комплексне використання прийомів логопедичного масажу 4. Використання додаткових методик
Змістовий модуль 3 МЕТОДИКИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ	
6	Тема 6. Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення та активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової) 1. Загальні рекомендації до проведення розслаблюючого логопедичного масажу та активізації. 2. Техніка масажних рухів. 3. Прийоми пасивної і пасивно-активної гімнастики 4. Прийоми самомасажу
7	Тема 7. Інструментальні методи логопедичного впливу

№	Назва теми з основними питаннями – план
	1. Проведення масажу за допомогою спеціальних інструментів 2. Методика зондового масажу О.В. Новікової 3. Сенсорні технології
8	Тема 8. Методика використання точкового масажу 1. Протипоказання до використання точкового масажу 2. Прийоми точкового масажу 3. Методичні вказівки до проведення точкового масажу 4. Елементи методу метамірної стимуляції Скворцова-Осипенко
9	Тема 9. Пасивно-активна гімнастика м'язів та артикуляційного апарату 1. Мета та завдання пасивно-активної гімнастики 2. Показання та протипоказання до використання 3. Основні етапи проведення гімнастики 4. Елементи методу метамірної стимуляції Скворцова-Осипенко
10	Тема 10. Використання прийомів самомасажу в логопедичній практиці 1. Мета та тривалість процедури самомасажу 2. Методика проведення самомасажу 3. Використання прийомів самомасажу в структурі групових логопедичних занять
Змістовий модуль 4 МЕТОДИКИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ	
11	Тема 11. Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії 1. Диференційоване використання прийомів логопедичного масажу в залежності від форми дизартрії. 2. Види логопедичного масажу при ДЦП. 3. Етапи логопедичного масажу при ДЦП.
12	Тема 12. Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу 1. Загальні методичні рекомендації до проведення логопедичного масажу при ринолалії в доопераційний та післяопераційний періоди. 2. Техніка масажних рухів 3. Використання точкового масажу при проведенні фонаційної гімнастики
13	Тема 13. Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні 1. Мета та завдання логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні. 2. Вплив логопедичного масажу на емоційний стан дітей, що заїкаються 3. Організація логопедичного заняття з дітьми, що заїкаються із включенням прийомів логопедичного масажу
14	Тема 14. Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів для дітей з ТПМ 1. Принцип комплексності 2. Принцип врахування індивідуальних особливостей дитини. 3. Принцип диференційованого підходу. 4. Вибір прийомів і методики масажу в залежності від клінічної форми порушення.

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями – план
Змістовий модуль 1 АНАТОМІКО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ	
1	Тема 1. Фізіологічний вплив логопедичного масажу на організм. 1. Фізіологічний вплив логопедичного масажу на органи та системи 2. Логопедичний масаж як ефективний засіб логопедичної реабілітації дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку 3. Фізіологічне обґрунтування застосування логопедичного масажу 4. Цілі і завдання логопедичного масажу
2	Тема 2. Анатомія і фізіологія органів мовлення в нормі 1. Центральний та периферійний відділи мовленнєвого апарату 2. Анатомія і фізіологія органів артикуляційного апарату 3. Роль дихання у формуванні мовлення 4. Особливості розвитку мовленнєвого апарату у віковій динаміці
3	Тема 3. Обстеження артикуляційного апарату 1. Мета і завдання обстеження артикуляційного апарату 2. Методологія обстеження артикуляційного апарату 3. Етапи обстеження артикуляційного апарату 4. Методи дослідження артикуляційного апарату
Змістовий модуль 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ В КОРЕКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ	
4	Тема 4. Організація логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики в логопедичній практиці. 1. Мета та завдання логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики 2. Показання та протипоказання до застосування диференційованого логопедичного масажу 3. Етапи організації та проведення логопедичного масажу 4. Гігієнічні вимоги до проведення логопедичного масажу
5	Тема 5. Техніка використання логопедичного масажу 1. Основні прийоми класичного логопедичного масажу 2. Методичні вказівки та помилки при їх виконанні. 3. Комплексне використання прийомів логопедичного масажу 4. Використання додаткових методик
Змістовий модуль 3 МЕТОДИКИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ	
6	Тема 6. Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення та активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової) 1. Загальні рекомендації до проведення розслаблюючого логопедичного масажу та активізації. 2. Техніка масажних рухів. 3. Прийоми пасивної і пасивно-активної гімнастики 4. Прийоми самомасажу
7	Тема 7. Інструментальні методи логопедичного впливу

	1. Проведення масажу за допомогою спеціальних інструментів 2. Методика зондового масажу О.В. Новікової 3. Сенсорні технології
8	Тема 8. Методика використання точкового масажу 1. Протипоказання до використання точкового масажу 2. Прийоми точкового масажу 3. Методичні вказівки до проведення точкового масажу 4. Елементи методу метамірної стимуляції Скворцова-Осипенко
9	Тема 9. Пасивно-активна гімнастика м'язів та артикуляційного апарату 1. Мета та завдання пасивно-активної гімнастики 2. Показання та протипоказання до використання 3. Основні етапи проведення гімнастики 4. Елементи методу метамірної стимуляції Скворцова-Осипенко
10	Тема 10. Використання прийомів самомасажу в логопедичній практиці 1. Мета та тривалість процедури самомасажу 2. Методика проведення самомасажу 3. Використання прийомів самомасажу в структурі групових логопедичних занять
Змістовий модуль 4 МЕТОДИКИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ	
11	Тема 11. Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії 1. Диференційоване використання прийомів логопедичного масажу в залежності від форми дизартрії. 2. Види логопедичного масажу при ДЦП. 3. Етапи логопедичного масажу при ДЦП.
12	Тема 12. Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу 1. Загальні методичні рекомендації до проведення логопедичного масажу при ринолалії в доопераційний та післяопераційний періоди. 2. Техніка масажних рухів 3. Використання точкового масажу при проведенні фонаційної гімнастики
13	Тема 13. Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні 1. Мета та завдання логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні. 2. Вплив логопедичного масажу на емоційний стан дітей, що заїкаються 3. Організація логопедичного заняття з дітьми, що заїкаються із включенням прийомів логопедичного масажу
14	Тема 14. Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів для дітей з ТПМ 1. Принцип комплексності 2. Принцип врахування індивідуальних особливостей дитини. 3. Принцип диференційованого підходу. 4. Вибір прийомів і методики масажу в залежності від клінічної форми порушення.

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми (форма контролю)	Кількість годин
Змістовий модуль 1 АНАТОМІКО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ		
1	Тема 1. Фізіологічний вплив логопедичного масажу на організм. 1. Проведіть аналіз фізіологічних механізмів, що відбуваються в організмі під час проведення логопедичного масажу. Включіть в своє дослідження такі аспекти: вплив масажу на кровообіг і лімфообіг; зміни в м'язовому тонусі та їх роль у корекції мовленнєвих порушень; нейрофізіологічні реакції, які сприяють зниженню стресу та тривожності. (<i>реферат</i>)	6
2	Тема 2. Анатомія і фізіологія органів мовлення в нормі 1. Створіть анатомічну схему або малюнок органів мовлення людини (губи, язик, м'яке піднебіння, голосові зв'язки, трахея, гортань та інші елементи), вказуючи їх основні функції. Включіть до схеми короткий опис фізіологічної ролі кожного з органів у процесі утворення мови. (<i>презентація</i>) 2. Проведіть аналіз нормальної фізіології органів мовлення та порівняйте з порушеннями, що виникають при різних патологіях (наприклад, дизартрії, ринолалії, заїканні). Визначте, як ці патології впливають на анатомію та функцію органів мовлення. Оцініть, які зміни в анатомії можуть відбуватися у пацієнтів з мовленнєвими розладами. (<i>доповідь</i>)	6
3	Тема 3. Обстеження артикуляційного апарату 1. Ознайомтеся з методами обстеження артикуляційного апарату. Напишіть звіт про основні етапи проведення обстеження, включаючи: візуальний огляд артикуляційного апарату (губи, язик, піднебіння, щоки); оцінка рухливості та тону м'язів артикуляційного апарату; визначення функціональних можливостей (мовлення, дихання, ковтання). (<i>реферат</i>) 2. Проведіть практичне обстеження артикуляційного апарату у однокласника. Оцініть загальний стан артикуляційного апарату; здатність виконувати артикуляційні вправи (показати звуки, склади); спостереження за мовленнєвими особливостями (темп, ритм, виразність). (<i>аналітичний звіт</i>)	6
Змістовий модуль 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ В КОРЕКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ		
1	Тема 4. Організація логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики в логопедичній практиці. 1. Розкрийте основні принципи організації логопедичного масажу (<i>реферат</i>) 2. Розробіть план заняття з артикуляційної гімнастики для дітей з порушеннями мовлення (<i>методичний матеріал</i>)	6
2	Тема 5. Техніка використання логопедичного масажу	6

	1. Проведіть практичне заняття, в якому ви будете застосовувати основні техніки логопедичного масажу на моделі або колезі. У звіті повинні бути опис обраних технік та їх цілей; оцінка ефективності виконаних технік; висновки про доцільність використання даних технік в логопедичній практиці. (<i>звіт</i>) 2. Розробіть індивідуальну програму логопедичного масажу для конкретного пацієнта з урахуванням його потреб та особливостей. (<i>програма</i>)	
Змістовий модуль 3 МЕТОДИКИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ		
1	Тема 6. Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення та активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової) 1.Відпрацювати навичку проведення розслаблюючого логопедичного масажу: масажу м'язів шиї, верхнього плечового поясу, волосистої частини голови, обличчя (лоба, очної області, щік, губ, носогубної складки). 2.Відпрацювати навичку проведення активізуючого логопедичного масажу: масажу м'язів обличчя, жувальних м'язів, м'язів губ, язика, м'якого піднебіння, шиї і верхнього плечового поясу	6
2	Тема 7. Інструментальні методи логопедичного впливу 1.Відпрацювати навичку проведення масажу м'язів язика використанням спеціальних масажних зондів О.В. Новікової (зонди № 1-8).	6
3	Тема 8. Методика використання точкового масажу 1.Проведіть практичне заняття, в якому ви будете застосовувати методику точкового масажу на одnogрупнику. У звіті повинні бути: опис технік точкового масажу, які ви використовували; результати, отримані під час сеансу (реакція пацієнта, поліпшення стану); аналіз ефективності проведеного масажу та рекомендації для подальшої роботи. (<i>звіт</i>) 2.Ознайомитись з елементами методу метамірної 1 стимуляції Скворцова-Осипенко. (<i>реферат</i>)	6
4	Тема 9. Пасивно-активна гімнастика м'язів та артикуляційного апарату 1. Дібрати та продемонструвати комплекси пасивно активної гімнастики м'язів та артикуляційного апарату (<i>звіт</i>)	4
5	Тема 10. Використання прийомів самомасажу в логопедичній практиці 1.Визначити місце самомасажу в структурі групових логопедичних занять. (<i>есе</i>) 2.Дібрати комплекси вправ з самомасажу для дітей дошкільного віку (<i>програма</i>)	4
Змістовий модуль 4 МЕТОДИКИ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ ТА АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ		

1	Тема 11. Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії 1.Відпрацювати навичку проведення диференційованого логопедичного масажу при стертій формі дизартрії та перехресного точкового масажу при гіперкінезах артикуляційної мускулатури. 2 Підготувати методичні рекомендації щодо особливостей використання «рефлекс-забороняючих» позицій при проведенні логопедичного масажу дітям, що мають ДЦП.	5
2	Тема 12. Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу 1.Відпрацювати навичку проведення диференційованого логопедичного масажу при ринолалії в доопераційний та післяопераційний періоди. 2. Опрацювати сучасні методи реабілітації дітей, що мають порушення голосу. Скласти методичну картотеку логопедичних ігор і вправ з корекції порушень голосу	5
3	Тема 13. Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні 1.Відпрацювати навичку проведення диференційованого логопедичного масажу в залежності від клінічної форми заїкання (з використання прийомів класичного і точкового масажу). 2. Підготувати методичні рекомендації щодо організації логопедичного заняття з дітьми, що заїкаються, із включенням прийомів логопедичного масажу.	5
4	Тема 14. Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів для дітей з ТПМ 1.Скласти індивідуальне перспективне планування корекційно-відновлювальної роботи з дитиною старшого дошкільного віку, що має стерту форму дизартрії з урахуванням принципів комплексності, індивідуальних особливостей дитини та принципу диференційованого підходу 2. Заповнити таблицю, у якій розкрити зміст взаємодії вузьких спеціалістів та лікарів під час складання та реалізації індивідуальних реабілітаційних програм.	5
Усього годин		90

Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни використовуються:

1) *традиційні* дидактичні методи та прийоми:

– *словесні*: лекція, розповідь, бесіда, дискусія, дебати, повідомлення, опитування;

– *наочні*: показ, метод ілюстрацій, метод демонстрацій (використання ілюстрованих посібників, комп'ютерної та мультимедійної техніки, демонстрація навчальних фільмів, інформаційних відеороликів, мультимедійних презентацій тощо);

– *практичні*: вправи, практичні роботи тощо.

2) *інноваційні* методи навчання: проблемне навчання, особистісно-орієнтоване навчання, навчання у співпраці, ситуаційне навчання, дистанційне навчання (згідно розпоряджень щодо організації освітнього процесу), перевернутий клас (flipped classroom);

3) *інтерактивні* методи навчання: корпоративне навчання (навчання в парах, робота в малих групах), колективно-групове навчання («велике коло», мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, навчаючи – вчуся); стимулювання творчої активності студентів (цікаві аналогії; фасилітована дискусія, вирішення ситуативних задач (Case study)); елементи навчального тренінгу.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента:

- Здатність достань вільного володіння навчальним матеріалом;
- Вміння аргументувати власної думки щодо викладеного матеріалу, робити висновки;
- Творче виконання завдань, власна ініціатива, нестандартний підхід;
- Уміння презентувати відповідь, вільне володіння аудиторією;
- Додаткове використання ІКТ при презентації матеріалу;
- Дотримання дедлайну при виконанні завдання, повнота розкриття проблеми.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни “Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика”

Види контролю

– *поточний контроль передбачає:*

- *усне опитування* студента на лекційних і семінарських заняттях (фронтальне, індивідуальне) ;
- *письмовий контроль* (самостійна робота, термінологічний диктант, реферат, есе, самоконтроль та взаємоперевірка),
- *практичний контроль* (виконання домашніх завдань, творчих робіт),
- *тестовий/машинний контроль* (стандартизовані тести у системі Moodle)

– *рубіжний контроль передбачає:*

- письмові контрольні роботи у кінці змістових модулів 1,2,3,4 або автоматизоване тестування у системі електронного навчання Moodle.

Загальна сума балів за всі виконані завдання, види робіт, передбачені планом семінарських занять, самостійної роботи студента, письмових контрольних робіт (автоматизованого тестування у системі електронного навчання Moodle) у кінці змістових модулів (закінчення семестру) становить 60 балів.

– *підсумковий контроль* (максимально – 40 балів) проводиться у формі екзамену з навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни.

Форми контролю

– *індивідуальний контроль* (кожен студент отримує своє завдання, яке він повинен виконати без сторонньої допомоги);

– *груповий контроль* (група тимчасово поділяється на кілька підгруп (від 2 до 10 студентів) і кожній підгрупі дається перевірочне завдання. Залежно від мети контролю групам пропонують однакові або різні завдання);

– *фронтальний контроль* (завдання пропонуються всій групі з метою з'ясування правильності сприйняття й розуміння навчального матеріалу, виявлення слабких сторін у знаннях студентів, недоліків, прогалин, помилок у роботах і відповідях та визначення заходів щодо їх подолання й усунення);

– *взаємний контроль* (активізує діяльність студентів, підвищує інтерес до знань, критичне мислення);

– *самоконтроль/програмований контроль* (можливість самостійно перевірити правильність відповіді чи виконаного завдання. Використовується для

організації фронтальної роботи і колективного обговорення індивідуально одержаних результатів).

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за результатами поточного контролю

Критерії оцінювання роботи та результатів навчання здобувача освіти на семінарських заняттях та критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Максимум балів, які студент може отримати за **окремий вид роботи, зокрема тієї, що винесена на самостійне опрацювання, – 12 балів.**

Критерії оцінювання поточної навчальної діяльності

10–12 балів, «відмінно» – студент під час виступу повністю, ґрунтовно, логічно послідовно, з наведенням прикладів розкрив питання; вільно володів опрацьованим матеріалом, доповідав, не користуючись допоміжними засобами (конспект, підручник, методичні вказівки тощо); обґрунтував висновки та відповів на всі запитання; доповідь підготовлена з використанням багатьох джерел та інтернет-ресурсів; під час фронтального опитування дав правильні відповіді на питання, без помилок виконав практичні завдання, активно працював протягом усього заняття, дав правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

7–9 балів, «добре» – студент повно та правильно висвітлив головні аспекти поставленого питання, відповідно до обраної теми, користуючись написаним текстом; зробив правильний висновок; допустив незначні помилки, відповідаючи на запитання; доповідь підготовлена з використанням багатьох джерел літератури та інтернет-ресурсів; під час фронтального опитування переважна більшість відповідей на питання були правильними, допустив незначні помилки у виконаних практичних завданнях.

4–6 балів, «задовільно» – студент неповно висвітлив головні аспекти поставленого питання, користуючись написаним текстом; зробив неправильні висновки; допустив грубі помилки, відповідаючи на запитання; доповідь підготовлена з використанням невеликої кількості джерел літератури; під час фронтального опитування не зміг відповісти на більшу половину з поставлених запитань, допустив значні помилки у виконаних практичних завданнях.

1–3 бали, «незадовільно» – студент не розкрив питання, проявив поверховість суджень, не зміг відповісти на поставлені запитання; доповідь підготовлена з використанням лише одного джерела літератури; під час фронтального опитування частково зміг відповісти/не відповів на питання, допустив грубі помилки у виконаних практичних завданнях.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
12-11	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент системно володіє матеріалом і може

	презентувати його перед аудиторією, у тому числі і за допомогою ІКТ, має власну думку щодо викладеного матеріалу, здатен її аргументувати, робить висновки до виконання завдання підходить творчо.
9-1 0	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією.
7-8	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент може доповісти основні положення проведеної роботи без глибинного аналізу, узагальнення матеріалу та підведення підсумків.
5-6	Завдання виконано вчасно, його зміст поверхнево або фрагментарно розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент не проводить аналізу джерел, з яких було отримано інформацію, не здатен узагальнити та систематизувати матеріал, зазнає труднощів під час презентації проведеного дослідження перед аудиторією.
4-3	Завдання виконано вчасно, його зміст є дублюванням відомих джерел інформації. Відсутня будь-яка аналітична обробка представленої інформації. Студент на репродуктивному рівні з помилками відтворює матеріал, не може презентувати його перед аудиторією.
2-0	Завдання відзначається фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. Необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.

Під час оцінювання завдань для самостійної роботи студентів враховується:

1. Самостійність, креативність (аналітичний підхід, генерація ідей, новизна постановки проблеми), аргументованість;
2. Доступність, репрезентативність та верифікованість отриманих даних і результатів;
3. Використання першоджерел, системність, достовірність викладеного матеріалу, стилістика (загальна грамотність, легкість сприйняття текстів та матеріалу).
4. Логічність викладу, посилання на використану літературу і джерела.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни на підсумковому контролі

Завдання для підсумкового контролю (екзамену) з навчальної дисципліни «Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика» розміщені в системі електронного навчання Moodle за посиланням: URL: <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=8157>

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **60**

балів та підсумкового модуль – контролю (екзамен) – **40 балів**, за **100-бальною університетською шкалою**.

Залік/екзамен може бути проведений в тестованій формі електронного навчання Moodle. Кількість балів, які студент може набрати за правильну відповідь за одне тестове завдання – 1 бал.

Кількість правильних відповідей	Кількість балів за залік	Кількість правильних відповідей	Кількість балів за залік
40	40 балів	19	19 балів
39	39 балів	18	18 балів
38	38 балів	17	17 балів
37	37 балів	16	16 балів
36	36 балів	15	15 балів
35	35 балів	14	14 балів
34	34 бали	13	13 балів
33	33 бали	12	12 балів
32	32 бали	11	11 балів
31	31 бал	10	10 балів
30	30 балів	9	9 балів
29	29 балів	8	8 балів
28	28 балів	7	7 балів
28	27 балів	6	6 балів
26	26 балів	5	5 балів
25	25 балів	4	4 бали
24	24 бали	3	3 бали
23	23 бали	2	2 бали
22	22 бали	1	1 бал
21	21 бал	0	0 балів
20	20 балів		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Бал, отриманий на заліку, сума балів, отриманих здобувачем освіти за різні види виконаної роботи у межах курсу, модульні письмові роботи складають підсумкову семестрову оцінку.

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою

90-100	Зараховано	Відмінно	A	відмінно
80-89		Добре	B	дуже добре
70-79			C	добре
60-69		Задовільно	D	задовільно
50-59			E	достатньо
35-49	Незараховано	Незадовільно	FX	(незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34			F	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

A – «відмінно» – якщо студент набрав 90–100 балів, глибоко і всебічно знає зміст курсу, рекомендовану літературу, наукові першоджерела, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

B, C – «добре» – коли студент набрав 70–89 балів, твердо знає курс і рекомендовану літературу. Добре засвоїв практичні навички, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психологічні феномени, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу.

D, E – «задовільно» – якщо студент набрав 50–69 балів, в основному знає курс, рекомендовану літературу, але непереконливо відповідає, плутає поняття, невпевнено почувається, виконуючи практичні завдання, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутнім фахом.

FX – «незадовільно» з можливістю перескладання – коли студент набрав 35–49 балів, не опанував зміст курсу, вкрай слабо знає загальну літературу курсу, не знає наукових фактів, визначень, правил та законів. Часто пропускав лекції та практичні заняття.

F – «незадовільно» з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання – якщо студент набрав 1–34 бали, не опанував зміст курсу, не знає загальної літератури курсу, не знає наукових фактів, визначень, правил та законів. Відсутнє загально-гуманітарне та наукове мислення, практичними навичками не володіє. Часто пропускав лекції та практичні заняття.

Зарахування результатів неформальної освіти

Здобувач вищої освіти має право на участь у неформальній/інформальній освіті.

У межах поточного контролю до рейтингу студента можуть зараховуватися додаткові бали за умови наявності у нього сертифікату про результати неформальної/інформальної освіти з проблеми, що відповідає тематиці курсу (*«Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти»*) (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultatativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>).

Згідно рішення кафедри (Протокол №1 від 26.08.2025р., https://docs.google.com/document/d/1vqkYaZZ8VCfwmoJzbKOOZFmGNJigAWh0QXCKNnc_8Ao/edit?usp=sharing) викладач враховує додаткові бали, отримані через неформальну освіту, до загальної суми балів, набраної з освітньої компоненти, за умови, що результати з проблеми відповідають тематиці курсу та отримані на освітніх платформах «Prometheus», «EdEra», «Всеосвіта», ГО «Українська асоціація педагогів і психологів початкової, дошкільної та позашкільної освіти» та ін.

Критерії оцінювання неформальної/інформальної освіти студентів

Кількість балів, що зараховується студенту, залежить від обсягу здобутих кредитів та отриманих результатів навчання, однак становить не більше 20% (20 балів) від загальної кількості балів за курс (100 балів за системою ЄКТС).

Якщо студент пройшов двогодинний курс та має підтвердження у вигляді сертифікату він, відповідно, може отримати 2 бали, тригодинний – 3 бали тощо.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 12 додаткових (заохочувальних) балів у межах максимальної загальної суми балів – 100.

Рекомендована література Основна

1. Логопедичний масаж: конспект лекцій з дисципліни «Логопедичний масаж» для здобувачів спеціальності 016.01 «Спеціальна освіта. Логопедії» Ч.І. / укладач О.І.Чекан, Н.Ю.Юрса, І.В.Гутій - Мукачєво : МДУ, 2022. - 41с. (др.арк.1.8).
2. Кучерак І. В., Соха Н. В. Логопедичний масаж у системі логокорекційної роботи з подолання псевдобульбарної дизартрії у старших дошкільників.

- Pedagogical sciences theory and practice. 2023. № 4. С. 40–44. URL: <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-4-06>
3. Логопедія. Підручник / За ред. М.К.Шеремет. Вид. 5-те, перероблене та доповнене. Київ : Слово, 2019. 672 с.
 4. Потапенко О.М. Використання вібраційного апарату Z-Vibe та жувальних тренажерів у роботі логопеда. Журнал «Корекційна педагогіка» №2, 2020 р. С. 24-28.
 5. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник / укл. Федоренко С.В., Марченко І.С. Київ : Видавництво «Книга-плюс», 2019. 496 с.
 6. Чекан О. Логопедичний масаж: інновації, технології та особливості. *Корекційна педагогіка*. 2022. Т. 2, № 49. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/49/part_2/13.pdf
 7. Шеремет М. К., Боряк О. В. Неврологічні основи логопедії : навч.посіб. Суми : ФОП Цьома С.П., 2016. 252 с
 8. Фізична реабілітація та логопедичний масаж в роботі з дітьми з порушеннями мовлення : навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Каф. спец. та інклюзивної освіти ; уклад. А. А. Слатвінська. Умань : Візаві, 2023. 165 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi80/0059853.pdf>

Додаткова

1. Заверико Н. В., Москалюк Т. Д. З досвіду використання нетрадиційних видів масажу при корекції анартрії. The 4 th International scientific and practical conference “Modern directions of scientific research development” (September 28-30, 2021) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2021. Р. 297 – 202.
2. Загурська А. Логопедичний масаж як засіб корекційного впливу на дітей з мовленнєвими порушеннями. Наука. Освіта. Молодь. 2015. Ч. 1. С. 158–161.
3. Коропатова О.М., Дмитренко Р.Р., Сенишин Р.І. Роль логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики у формуванні практичних концепцій майбутніх вчителів-логопедів. *Перспективи та інновації науки*. № 2(60). 2026. С. 814-824.
4. Костик Л., Піканова Н., Коропатова О. Використання ігрових технологій у мовленнєвій корекції дітей дошкільного віку. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*, 2025. 3(59), 214-220. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-3-59-214-220>
5. Потапенко О.М., Галета З.А. Використання логопедичного масажу в системі корекційної роботи логопеда. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Випуск 32. Частина 2: збірник наукових праць. М-во освіти і науки України, Нац.пед.ун-т імені М.П.Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2016. 74-78 с.
6. Потапенко О.М. Удосконалення мовлення дітей засобами логопедичного масажу. Науковий часопис. Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна

психологія. Випуск 30. Збірник наукових праць. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 143-150.

7. Рібцун Ю. В. Види логопедичного масажу в роботі з дітьми із порушеннями мовленнєвого розвитку. Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільськ. нац. ун-ту ім. Г. Огієнка; гол. ред. П. С. Каньоса. Вип. 14. Кам'янець-Подільський : КПНУ 2013. С. 368–372

Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, вул. Лесі Українки, 23) URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/01about>
2. Цифровий репозитарій наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02infres>
3. Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Івасюка (м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 47). URL: <http://www.library.cv.ua/sample-page-2>
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Бібліотечні електронні ресурси та технології. URL: http://nbuv.gov.ua/e_technology?field_e_technology_tid=444&field_yfpdf_tid=All
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Наукові ресурси. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/1539>
6. ELibUkr Електронна бібліотека України. Ресурси відкритого доступу. URL: <http://www.elibukr.org/uk/resursi/resursividkritogo-dostupu.html>
7. Міністерство освіти і науки України. Нормативно-правова база. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/63/64/normativnopravova-baza/>
8. Академічна доброчесність. Сайт Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: <https://www.chnu.edu.ua/universytet/vazhlyvo/akademichna-dobrochesnist/>
9. Академічна доброчесність. Сайт кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти. URL: <https://preschool.chnu.edu.ua/akademichna-dobrochesnist/>
10. Анатомічний атлас - Анатомія людини. *Анатомія людини - Анатомія*. URL: <https://anatomia.org.ua/photo/>
11. М'язи і фасції голови, діафрагма. *ANATOM | The ANATOMIST*. URL: <https://anatom.ua/basis/text/all/1-24/>
12. Динамічна артикуляційна гімнастика. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GW1RpthklBU>
13. Дихальна гімнастика за авторською методикою О. М. Стрельнікової. Комплекс вправ. URL: http://osvita-mvk.if.ua/content&content_id=1374

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладач і студент) під час вивчення навчальної дисципліни «Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика» ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності.

Політика щодо відвідування занять: відвідування занять є обов'язковим.

Політика щодо академічної доброчесності: академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату, фабрикації, фальсифікації тощо. У разі порушення студентом академічної доброчесності, робота оцінюється на нижчу оцінку або ж незадовільно та має бути виконана повторно. Викладач залишає за собою право змінити тему завдання. Політика щодо академічної доброчесності регламентується «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» (<https://www.chnu.edu.ua/media/hkzbr1b2/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihanni-a-akademichnomu-plahiatu-u-chnu-2025.pdf>), «Етичним кодексом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» (<https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>).

Політика щодо дедлайнів і перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. За наявності поважних причин перескладання модулів відбувається із дозволу деканату.

Політика оцінювання роботи викладача. Здобувачі після кожного заняття оцінюють роботу викладача та можуть залишати відгуки і пропозиції в анкеті в системі електронного навчання Moodle (<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=8157>)